

Întemeierea statelor medievale: Țara Românească, Moldova și Dobrogea

1. Definiții

Descălecat = termen folosit de cronicari pentru a defini formarea statelor medievale românești și așezarea statornică într-un loc; întemeiere.

Marcă de apărare = unitate militar-administrativă constituită la granițele amenințate ale marilor state, de regulă, prin ocuparea unei poziții dominante de către un puternic corp de armată.

2. Întemeierea statelor românești

- cauzele formării statelor medievale românești au fost următoarele:

- Invaziile popoarelor migratoare care s-au succedat pe teritoriul carpato-danubiano-pontic;
- Tendențele expansioniste ale Regatului Ungariei și Hoardei de Aur (mongoli și tătari);
- Criza regatului maghiar, în urma stingerii dinastiei arpadiene (1301);
- Încercările conducătorilor autohtoni de a coagula formațiunile locale (cnezate și voievodate) în state feudale mari, puternic centralizate.

I. Țara Românească (Valahia):

- etapele formării statului de la sud de Carpați au fost următoarele:

- Formarea cnezatelor și voievodatelor atestate de *Diploma Cavalerilor Ioaniți* (1247);
 - Unificarea formațiunilor politice de la sud de Carpați sub autoritatea unui singur conducător.
- în procesul de unificare teritorială și obținerea independenței s-au remarcat trei inițiative:
- 1277 - voievodul Litovoi a refuzat să mai plătească tribut regelui maghiar Ladislau al IV-lea (1272-1290) ⇒ liderul român a fost ucis în luptă, iar fratele său Bărbat a fost luat prizonier și ulterior răscumpărat (Bărbat a fost nevoit să recunoască suzeranitatea maghiară);
 - Cca. 1291 - în contextul desființării autonomiei Țării Făgărașului (1290) în perioada regelui maghiar Andrei al III-lea (1290-1301), Radu Negru Vodă din Făgăraș a trecut Munții Carpați spre sud (**descălecat**) și a fondat orașele Câmpulung și Argeș, iar boierimea de peste Olt i s-a închinat;
 - Cca. 1310 - Basarab I (1310?-1352) a întemeiat Țara Românească prin unificarea voievodatului lui Litovoi cu cel al lui Seneslau.
- 1324 - Basarab I a recunoscut suzeranitatea maghiară, fiindu-i confirmată domnia și stăpânirea asupra Banatului de Severin, Olteniei, Munteniei și a unor teritorii de la nordul gurilor Dunării (Basarabia sau Bugeacul);
- 9-12 noiembrie 1330 - a avut loc bătălia de la Posada, soldată cu înfrângerea regelui maghiar Carol Robert de Anjou (1301/1308-1342) ⇒ cucerirea independenței Țării Românești față de Ungaria (1358: principalul izvor istoric în care a fost menționată bătălia este *Cronica pictată de la Viena*);
- consolidarea statului a avut loc sub urmașii lui Basarab I: Nicolae Alexandru (1352-1364) a întemeiat în anul 1359 prima mitropolie ortodoxă a Țării Românești (cu sediul la Argeș); în perioada domniei lui Vladislav Vlaicu (1364-1377) a fost recunoscută suzeranitatea maghiară (domnul român a primit Severinul și Făgărașul), a fost emisă prima monedă a statului de la sud de Carpați (banul de argint) și a fost întemeiată mitropolia de la Severin (1370); Radu I (1377-1384); Dan I (1384-1386);
- prima capitală a statului a fost Câmpulung (1330-1369), urmată de Curtea de Argeș (1369-1396), Târgoviște (1396-1659) și București (1659-1862).

II. Moldova:

- etapele formării statului medieval Moldova au fost următoarele:

- Cca. 1347-1354 - descălecatul lui Dragoș din Maramureș, prin care s-a format Moldova Mică (legenda vânării zimbrului și a cățelușei Molda, atestată de cronicile medievale), cu centrul la Baia, o **marcă de apărare** împotriva tătarilor, aflată sub suzeranitate maghiară;
- Cca. 1360 - descălecatul lui Bogdan I (1363-1367) din Cuhea, Maramureș, care după ce i-a alungat

pe urmașii lui Dragoș, Sas și fiul acestuia, Balș, a obținut independența statului moldovean pe cale militară (mai multe bătălii neidentificate) față de coroana maghiară (1365: evenimentul a fost descris de Ioan de Târnave, cronicarul regelui Ludovic I de Anjou).

- consolidarea noului stat s-a produs sub urmașii lui Bogdan I: Lațcu (1368-1375) a intrat în legătură cu papalitatea, a întemeiat o episcopie catolică la Siret (1377) și a pus bazele cancelariei domnești; Petru Mușat (1375-1391) a restaurat ortodoxismul, a stabilit reședința domnească la Suceava (1388), a emis prima monedă a statului de la est de Carpați (grosul de argint), a întemeiat mitropolia de la Mirăuți-Suceava (1381-1386), recunoscută de Patriarhia de la Constantinopol în anul 1401, în vremea domniei lui Alexandru cel Bun (1400-1432) și a depus jurământul de vasalitate față de regele polonez Vladislav al II-lea Jagello (1385-1434); Roman I (1391-1394) a alipit sudul Moldovei și a obținut accesul la Marea Neagră, intitulându-se „*stăpânitor la Țării Moldovei, de la munte până la mare*” (1393); Ștefan I (1394-1399);

- prima capitală a statului a fost Baia (1352-1359), urmată de Siret (1359-1388), Suceava (1388-1565) și Iași (1565-1862).

III. Dobrogea:

- a doua jumătate a secolului al XIV-lea - s-a format ca stat teritoriul dintre Dunăre și Mare;

- nucleul statului Dobrogea a fost Țara Cavarnei condusă de:

a. Balica (1346-1354): a pus bazele unui centru de putere la Caliacra;

b. Dobrotici (1354-1386): a primit din partea bizantinilor titlul de „*despot*” (1357) ⇒ teritoriul dobrogean a devenit autonom față de Imperiul Bizantin și s-a reușit unificarea tuturor teritoriilor dintre Dunăre și Marea Neagră;

c. Ivanco (1386-1388): și-a declarat independența în raport cu Imperiul Bizantin și a bătut monedă proprie. Liderul Dobrogei a participat alături de domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân (1386-1394/1395; 1397-1418), la luptele împotriva otomanilor, în timpul cărora și-a pierdut viața.

- 1388 - după moartea lui Ivanco, în contextul accentuării pericolului otoman la gurile Dunării, Dobrogea a intrat în componența Țării Românești până în 1417/1420, când a fost ocupată de forțele otomane (sub stăpânirea cărora a rămas până în anul 1878).

3. Instituțiile centrale medievale

- secolul al XIV-lea - în Țara Românească și Moldova, în paralel cu formarea statelor medievale, au apărut instituțiile centrale necesare guvernării:

I. Domnia: a fost reprezentată de un „*mare voievod și domn, de sine stătător*”, cu atribuții administrative (a numit dregătorii, a acordat privilegii boierilor și a stabilit impozitele), legislative (a adoptat legi), diplomatice (a semnat tratate, a declarat războaie și a încheiat pace), judecătorești (instanța supremă în stat) și militare (a comandat armata). Domnul a fost socotit stăpânul întregului pământ al țării (*dominium eminens*) și a fost ales pe baza principiului ereditar-electiv din dinastia Basarabilor în Țara Românească și a Mușatinilor în Moldova. Secolul al XVI-lea - în contextul schimbării statutului politico-juridic al Țărilor Române (trecerea de la state independente la teritorii autonome aflate sub suzeranitate otomană), turcii au asociat domnia cu o funcție administrativă, pe domn unui înalt dregător al Porții (cu atribuții de politică internă, însă au fost mult reduse cele de politică externă), fapt ce a dus la creșterea influenței marilor familii boierești și abandonarea principiului ereditar. În perioada fanariotă (1711/1716-1821) domnii sunt numiți direct de către puterea otomană, greci sau români, fără consultarea boierilor pământeni. În această perioadă domnii sunt considerați funcționari ai Imperiului Otoman, cu domnii scurte (2-3 ani), fără atribuții de politică externă, executori fideli ai însărcinărilor Porții în raport cu marile puteri.

II. Biserica: a fost reprezentată de mitropoliile de la Argeș (Țara Românească) și Suceava (Moldova), de episcopii și mănăstiri, supuse Patriarhului de la Constantinopol (actualul Istanbul). Între Domnie și Biserică au existat relații de ajutor reciproc. Domnul a confirmat mitropolii, episcopii și a construit mănăstiri și biserici. Biserica, prin intermediul mitropolitului, considerat al doilea om în stat (întâiul sfetnic al domnitorului), a fost implicată în alegerea domnului (încoronarea și ungerea acestuia, oferindu-i o autoritate sacră), conducător de solii politice și locțiitor al domnului în caz de vacanță a tronului.

III. Sfatul Domnesc: a fost alcătuit din dregători (marea boierime), ce au avut atribuții politice, administrative și judecătorești, cele mai importante funcții fiind cea de Ban al Olteniei (Țara Românească) și de Portar al Sucevei (Moldova).

IV. Adunarea Țării: a fost formată din reprezentanții tuturor categoriilor sociale, convocată în situații de forță majoră (rol consultativ).

V. „Oastea cea mare” (armata statului): a fost întocmită din toți bărbații apti de luptă din țară.

4. Urmări

- consecințele întemeierii statelor medievale românești au fost următoarele:

- a. Apariția a două noi state feudale în spațiul românesc, Țara Românească și Moldova (1388: Dobrogea a fost înglobată de statul condus de Mircea cel Bătrân, Țara Românească);
- b. Crearea unor importante centre de civilizație și cultură românească, autentice și durabile.

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

https://www.youtube.com/watch?v=-Wu3n_3jqcE

<https://www.youtube.com/watch?v=p8VoBII3FIc>

BIBLIOGRAFIE:

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
3. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Țurcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
4. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
5. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
6. Scurtu, Ioan, Cristea, Nicolae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitară, București, 2008.
7. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
8. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.
9. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
10. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
11. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
12. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
13. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
14. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.
15. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, Editura Polirom, Iași, 2015.
16. XXX, *Cei mai de seamă domnitori români*, Editura Silviu Libris, Chișinău, 2015.